

# SPIS TREŚCI

|                                                            |           |
|------------------------------------------------------------|-----------|
| OBJAWY OSTRE .....                                         | 1         |
| <b>1. Ostre pobudzenie .....</b>                           | <b>3</b>  |
| <i>Peter Neu</i>                                           |           |
| 1.1. Diagnostyka .....                                     | 4         |
| 1.2. Leczenie zorientowane na przyczynę .....              | 6         |
| 1.2.1. Majaczenie i zatrucia .....                         | 6         |
| 1.2.2. Schizofrenia .....                                  | 8         |
| 1.2.3. Mania .....                                         | 9         |
| 1.2.4. Zaburzenia osobowości .....                         | 10        |
| <b>2. Mutyzm, osłupienie, dysocjacja .....</b>             | <b>11</b> |
| <i>Peter Neu</i>                                           |           |
| 2.1. Przyczyny .....                                       | 12        |
| 2.2. Diagnostyka i terapia .....                           | 12        |
| <b>3. Myśli i zamiary samobójcze .....</b>                 | <b>18</b> |
| <i>Stefan Röpke</i>                                        |           |
| 3.1. Ocena ryzyka samobójstwa .....                        | 19        |
| 3.1.1. Technika oceny ryzyka samobójstwa .....             | 19        |
| 3.1.2. Ewaluacja zachowań samobójczych z przeszłości ..... | 21        |
| 3.1.3. Inne czynniki ryzyka .....                          | 21        |
| 3.2. Przyporządkowanie do choroby podstawowej .....        | 23        |
| 3.2.1. Zespół depresyjny .....                             | 24        |
| 3.2.2. Zespoły psychotyczne .....                          | 24        |

|        |                                                                                                                                   |           |
|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 3.2.3. | Niestabilność afektywna, napięcie i silne emocje negatywne. . . . .                                                               | 25        |
| 3.2.4. | Kontekst sytuacji . . . . .                                                                                                       | 26        |
| 3.2.5. | Podwójne diagnozy . . . . .                                                                                                       | 27        |
| 3.2.6. | Inne problemy istotne klinicznie . . . . .                                                                                        | 28        |
| 3.3.   | Wypisać do domu czy przyjąć na leczenie stacjonarne? . . . . .                                                                    | 28        |
| 3.3.1. | Skierowanie do leczenia ambulatoryjnego. . . . .                                                                                  | 29        |
| 3.3.2. | Ogólne wskazówki dotyczące przyjęcia na pobyt stacjonarny. . . . .                                                                | 29        |
| 3.3.3. | Umieszczenie w zakładzie według <i>Psychisch-Kranken-Gesetz</i><br>(niemiecki odpowiednik ustawy o ochronie zdrowia psychicznego) | 30        |
| 3.3.4. | Postępowanie w zależności od zdolności mediacji. . . . .                                                                          | 31        |
| 3.4.   | Terapia farmakologiczna i nefarmakologiczna . . . . .                                                                             | 32        |
| 3.4.1. | Tendencje samobójcze a epizod depresyjny . . . . .                                                                                | 32        |
| 3.4.2. | Ryzyko samobójstwa a intoksykacja alkoholem. . . . .                                                                              | 33        |
| 3.4.3. | Ryzyko samobójstwa a zaburzenia psychiatryczne . . . . .                                                                          | 33        |
| 3.4.4. | Ryzyko samobójstwa a zaburzenia regulacji emocji . . . . .                                                                        | 34        |
| 3.4.5. | Ogólne strategie psychoterapeutyczne. . . . .                                                                                     | 35        |
| 4.     | <b>Zespoły majaczeniowe . . . . .</b>                                                                                             | <b>37</b> |
|        | <i>Friedel M. Reischies</i>                                                                                                       |           |
| 4.1.   | Proces diagnostyczny . . . . .                                                                                                    | 38        |
| 4.1.1. | Rozpoznanie różnicowe na poziomie objawów . . . . .                                                                               | 39        |
| 4.1.2. | Rozpoznanie różnicowe na poziomie zespołów. . . . .                                                                               | 41        |
| 4.1.3. | Określenie tła etiologicznego . . . . .                                                                                           | 43        |
| 4.1.4. | Obserwacja przebiegu majaczenia . . . . .                                                                                         | 45        |
| 4.2.   | Leczenie. . . . .                                                                                                                 | 45        |
| 4.2.1. | Plan postępowania i leczenie przyczynowe . . . . .                                                                                | 45        |
| 4.2.2. | Leczenie objawowe . . . . .                                                                                                       | 46        |
| 5.     | <b>Lęk . . . . .</b>                                                                                                              | <b>50</b> |
|        | <i>Peter Neu</i>                                                                                                                  |           |
| 5.1.   | Proces diagnostyczny. . . . .                                                                                                     | 51        |
| 5.2.   | Charakterystyka obrazu klinicznego w poszczególnych<br>jednostkach chorobowych . . . . .                                          | 52        |
| 5.2.1. | Depresja. . . . .                                                                                                                 | 52        |
| 5.2.2. | Zaburzenia lękowe. . . . .                                                                                                        | 53        |
| 5.2.3. | Zaburzenia psychiatryczne . . . . .                                                                                               | 53        |
| 5.2.4. | Nadużywanie substancji psychoaktywnych. . . . .                                                                                   | 54        |
| 5.2.5. | Otępienie. . . . .                                                                                                                | 54        |
| 5.2.6. | Ostra reakcja na stres i zaburzenie stresowe pourazowe . . . . .                                                                  | 55        |
| 5.2.7. | Zaburzenia osobowości . . . . .                                                                                                   | 55        |
| 5.3.   | Leczenie. . . . .                                                                                                                 | 56        |

|                                                                                          |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>SZCZEGÓLNE OBRAZY KLINICZNE CHORÓB. . . . .</b>                                       | <b>59</b>  |
| <b>6. Schizofrenia. . . . .</b>                                                          | <b>61</b>  |
| <i>Peter Neu</i>                                                                         |            |
| 6.1. Rozpoznanie i algorytm decyzyjny . . . . .                                          | 61         |
| 6.2. Leczenie farmakologiczne . . . . .                                                  | 65         |
| 6.2.1. Substancje do podania pozajelitowego . . . . .                                    | 65         |
| 6.2.2. Substancje podawane doustnie . . . . .                                            | 69         |
| 6.2.3. Strategie zwiększające skuteczność leczenia<br>oraz leczenie skojarzone . . . . . | 73         |
| 6.3. Leczenie nefarmakologiczne. . . . .                                                 | 74         |
| 6.3.1. Terapia przez kształtowanie otoczenia społecznego . . . . .                       | 75         |
| 6.3.2. Praca socjalna . . . . .                                                          | 77         |
| 6.3.3. Zajęcia ruchowe . . . . .                                                         | 78         |
| 6.3.4. Terapia zajęciowa . . . . .                                                       | 78         |
| <b>7. Intoksykacja i uzależnienie od substancji . . . . .</b>                            | <b>81</b>  |
| <i>Sebastian Erbe</i>                                                                    |            |
| 7.1. Rozpoznanie i algorytm decyzyjny . . . . .                                          | 82         |
| 7.1.1. Intoksykacja . . . . .                                                            | 82         |
| 7.1.2. Zespół abstynencyjny . . . . .                                                    | 87         |
| 7.1.3. Nadużywanie i uzależnienie . . . . .                                              | 88         |
| 7.2. Decyzje terapeutyczne oparte na obrazie klinicznym<br>i zamierzonym celu . . . . .  | 89         |
| 7.3. Leczenie farmakologiczne . . . . .                                                  | 89         |
| 7.3.1. Odstawienie alkoholu . . . . .                                                    | 90         |
| 7.3.2. Odstawienie benzodiazepin. . . . .                                                | 92         |
| 7.3.3. Odstawienie opioidów. . . . .                                                     | 93         |
| 7.3.4. Odstawienie innych substancji . . . . .                                           | 95         |
| 7.4. Leczenie nefarmakologiczne. . . . .                                                 | 95         |
| 7.5. Terapia osób bliskich – współuzależnienie. . . . .                                  | 97         |
| 7.6. Współchorobowość . . . . .                                                          | 98         |
| <b>8. Zaburzenia osobowości . . . . .</b>                                                | <b>101</b> |
| <i>Stefan Röpke</i>                                                                      |            |
| 8.1. Proces diagnostyczny . . . . .                                                      | 102        |
| 8.1.1. Zaburzenia osobowości – wiązka A . . . . .                                        | 105        |
| 8.1.2. Zaburzenia osobowości – wiązka B . . . . .                                        | 106        |
| 8.1.3. Zaburzenia osobowości – wiązka C . . . . .                                        | 108        |



|         |                                                                        |     |
|---------|------------------------------------------------------------------------|-----|
| 8.1.4.  | Zaburzenia osobowości nieokreślone inaczej i zaburzenia mieszane ..... | 108 |
| 8.1.5.  | Dalsza diagnostyka .....                                               | 108 |
| 8.2.    | Leczenie farmakologiczne .....                                         | 110 |
| 8.2.1.  | Zaburzenia osobowości – wiązka A .....                                 | 110 |
| 8.2.2.  | Zaburzenia osobowości – wiązka B .....                                 | 110 |
| 8.2.3.  | Zaburzenia osobowości – wiązka C .....                                 | 112 |
| 8.3.    | Krótkoterminowe interwencje psychoterapeutyczne .....                  | 112 |
| 8.3.1.  | Skłonności samobójcze .....                                            | 113 |
| 8.3.2.  | Samookaleczenie .....                                                  | 116 |
| 8.3.3.  | Intoksykacja .....                                                     | 117 |
| 8.3.4.  | Współwystępująca depresja .....                                        | 118 |
| 8.4.    | Długoterminowa psychoterapia .....                                     | 118 |
| 9.      | <b>Mania</b> .....                                                     | 121 |
|         | <i>Peter Neu</i>                                                       |     |
| 9.1.    | Rozpoznanie i algorytm decyzyjny .....                                 | 122 |
| 9.2.    | Leczenie farmakologiczne .....                                         | 124 |
| 9.2.1.  | Substancje do podania pozajelitowego .....                             | 124 |
| 9.2.2.  | Substancje podawane doustnie .....                                     | 128 |
| 9.2.3.  | Częste połączenia .....                                                | 130 |
| 9.3.    | Leczenie pozafarmakologiczne .....                                     | 131 |
| 10.     | <b>Depresja</b> .....                                                  | 133 |
|         | <i>Peter Neu</i>                                                       |     |
| 10.1.   | Wskazania do leczenia na oddziale ratunkowym .....                     | 134 |
| 10.2.   | Terapia biologiczna .....                                              | 134 |
| 10.2.1. | Leki przeciwdepresyjne .....                                           | 134 |
| 10.2.2. | Leki o działaniu antysuicydalnym .....                                 | 135 |
| 10.2.3. | Leki przeciwpsychotyczne .....                                         | 135 |
| 10.2.4. | Terapia elektrowstrząsowa .....                                        | 136 |
| 10.3.   | Leczenie nefarmakologiczne .....                                       | 136 |
| 10.3.1. | Nadzór .....                                                           | 136 |
| 10.3.2. | Interwencje psychoterapeutyczne .....                                  | 137 |
| 11.     | <b>Otępienie</b> .....                                                 | 140 |
|         | <i>Friedel M. Reischies</i>                                            |     |
| 11.1.   | Proces diagnostyczny .....                                             | 141 |
| 11.1.1. | Analiza psychopatologiczna i neuropsychologiczna .....                 | 141 |
| 11.1.2. | Szczególne rozpoznania .....                                           | 146 |

|            |                                                                                           |            |
|------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 11.1.3.    | Rozpoznanie nozologiczne .....                                                            | 147        |
| 11.2.      | Leczenie. ....                                                                            | 150        |
| 11.2.1.    | Podstawa prawna. ....                                                                     | 150        |
| 11.2.2.    | Plan postępowania. ....                                                                   | 150        |
| 11.2.3.    | Leczenie farmakologiczne .....                                                            | 152        |
| 11.2.4.    | Leczenie nefarmakologiczne. ....                                                          | 154        |
| <b>12.</b> | <b>Urazy psychiczne .....</b>                                                             | <b>156</b> |
|            | <i>Christine Knaevelsrud</i>                                                              |            |
| 12.1.      | Klasyfikacja i częstość urazów psychicznych .....                                         | 157        |
| 12.1.1.    | Faza ostra .....                                                                          | 158        |
| 12.1.2.    | Ostre zaburzenie stresowe .....                                                           | 159        |
| 12.1.3.    | Ostre zaburzenie stresowe pourazowe<br>(PTSD, zespół stresu pourazowego) .....            | 160        |
| 12.2.      | Leczenie farmakologiczne .....                                                            | 160        |
| 12.3.      | Leczenie nefarmakologiczne. ....                                                          | 161        |
| 12.3.1.    | Faza ostra .....                                                                          | 161        |
| 12.3.2.    | Ostre zaburzenie stresowe .....                                                           | 163        |
| 12.3.3.    | Ostre zaburzenie stresowe pourazowe .....                                                 | 165        |
| 12.3.4.    | Dygresja: Grupy ryzyka – help the helper! .....                                           | 168        |
| <b>13.</b> | <b>Cieżarna z ostrą psychozą .....</b>                                                    | <b>170</b> |
|            | <i>Peter Neu</i>                                                                          |            |
| 13.1.      | Kryteria przemawiające za lub przeciw farmakoterapii .....                                | 171        |
| 13.2.      | Leczenie farmakologiczne i terapia elektrowstrząsowa .....                                | 173        |
| 13.2.1.    | Typowe neuroleptyki .....                                                                 | 173        |
| 13.2.2.    | Atypowe neuroleptyki .....                                                                | 174        |
| 13.2.3.    | Benzodiazepiny .....                                                                      | 175        |
| 13.2.4.    | Leki stabilizujące nastrój .....                                                          | 176        |
| 13.2.5.    | Leki przeciwdepresyjne .....                                                              | 177        |
| 13.2.6.    | Terapia elektrowstrząsowa .....                                                           | 178        |
| 13.3.      | Leczenie nefarmakologiczne. ....                                                          | 179        |
| 13.4.      | Okres poporodowy .....                                                                    | 179        |
| <b>14.</b> | <b>Złośliwy zespół neuroleptyczny, katatonია złośliwa<br/>i zespół serotoninowy. ....</b> | <b>182</b> |
|            | <i>Peter Neu</i>                                                                          |            |
| 14.1.      | Obraz kliniczny, patogeneza i patofizjologia .....                                        | 183        |
| 14.1.1.    | Złośliwy zespół neuroleptyczny (ZZN) .....                                                | 183        |
| 14.1.2.    | Katatonია złośliwa .....                                                                  | 184        |



|                                            |                                                                                                           |     |
|--------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 14.1.3.                                    | Zespół serotoninowy . . . . .                                                                             | 185 |
| 14.2.                                      | Diagnostyka i leczenie . . . . .                                                                          | 186 |
| PSYCHOTERAPIA I PSYCHOEDUKACJA . . . . .   |                                                                                                           | 189 |
| 15.                                        | Psychoterapia . . . . .                                                                                   | 191 |
| <i>Peter Neu</i>                           |                                                                                                           |     |
| 15.1.                                      | Specyfika psychoterapii na oddziale zajmującym się<br>objawami ostrymi . . . . .                          | 192 |
| 15.2.                                      | Interwencje w terapii behawioralnej . . . . .                                                             | 193 |
| 15.2.1.                                    | Warunkowanie . . . . .                                                                                    | 193 |
| 15.2.2.                                    | Plany wzmacniające zachowania . . . . .                                                                   | 195 |
| 15.2.3.                                    | Uczenie się przez obserwację . . . . .                                                                    | 197 |
| 15.2.4.                                    | Umowy dotyczące zachowania . . . . .                                                                      | 197 |
| 15.2.5.                                    | Tworzenie aktywności . . . . .                                                                            | 198 |
| 15.3.                                      | Związek terapeutyczny . . . . .                                                                           | 199 |
| 16.                                        | Psychoedukacja na przykładzie schizofrenii . . . . .                                                      | 204 |
| <i>Katrin Körtner i Friederike Schmidt</i> |                                                                                                           |     |
| 16.1.                                      | Przedmiot i struktura rozdziału . . . . .                                                                 | 204 |
| 16.2.                                      | Psychoedukacja w lecznictwie stacjonarnym . . . . .                                                       | 206 |
| 16.2.1.                                    | Warunki prowadzenia psychoedukacji . . . . .                                                              | 206 |
| 16.2.2.                                    | Podejście terapeutyczne do psychoedukacji . . . . .                                                       | 207 |
| 16.2.3.                                    | Interaktywne kształtowanie sesji grupowej . . . . .                                                       | 208 |
| 16.3.                                      | Główne tematy będące przedmiotem psychoedukacji . . . . .                                                 | 209 |
| 16.3.1.                                    | Objawy . . . . .                                                                                          | 209 |
| 16.3.2.                                    | Modele wyjaśniające koncepcję choroby . . . . .                                                           | 211 |
| 16.3.3.                                    | Leczenie farmakologiczne . . . . .                                                                        | 216 |
| 16.3.4.                                    | Profilaktyka nawrotów, wczesne sygnały ostrzegawcze,<br>plan działania w sytuacjach kryzysowych . . . . . | 219 |
| 16.3.5.                                    | Aktywizacja zasobów . . . . .                                                                             | 221 |
| 16.3.6.                                    | Pozostałe tematy . . . . .                                                                                | 223 |
| 16.4.                                      | Radzenie sobie z trudnymi objawami i zachowaniami . . . . .                                               | 225 |
| 16.4.1.                                    | Brak wglądu w chorobę, dysfunkcjonalne lub psychotycznie<br>zniekształcone koncepcje choroby . . . . .    | 225 |
| 16.4.2.                                    | Depresja, lęk, wstyd i poczucie małej wartości . . . . .                                                  | 227 |

|                                                                                           |            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| SĄDOWE I ETYCZNE ASPEKTY LECZENIA. ....                                                   | 231        |
| <b>17. Sądowne aspekty leczenia objawów ostrych. ....</b>                                 | <b>233</b> |
| <i>Steffen Lau</i>                                                                        |            |
| 17.1. Aspekty medyczno-prawne .....                                                       | 234        |
| 17.1.1. Obowiązek udzielenia opieki medycznej .....                                       | 234        |
| 17.1.2. Obowiązek staranności .....                                                       | 234        |
| 17.1.3. Obowiązek prowadzenia dokumentacji .....                                          | 235        |
| 17.1.4. Obowiązek umożliwienia wglądu w dokumentację .....                                | 236        |
| 17.1.5. Obowiązek zrozumiałego informowania .....                                         | 237        |
| 17.2. Zasada opiniowania sądowo-psychiatrycznego .....                                    | 238        |
| 17.3. Przymusowe leczenie .....                                                           | 239        |
| 17.3.1. Umieszczenie pacjenta w szpitalu<br>zgodnie z przepisami publiczno-prawnymi ..... | 239        |
| 17.3.2. Umieszczenie pacjenta w szpitalu zgodnie<br>z przepisami cywilno-prawnymi .....   | 241        |
| 17.3.3. Zagrożenie własnego życia lub zdrowia .....                                       | 242        |
| 17.3.4. Zagrożenie życia lub zdrowia innych osób .....                                    | 243        |
| 17.3.5. Konieczność podjęcia leczenia .....                                               | 244        |
| 17.4. Opieka .....                                                                        | 245        |
| 17.5. Zdolność do czynności prawnych .....                                                | 246        |
| 17.6. Zdolność do sporządzania testamentu .....                                           | 247        |
| 17.7. Zdolność do prowadzenia pojazdów mechanicznych .....                                | 248        |
| <b>18. Medyczno-etyczne aspekty decyzji terapeutycznej .....</b>                          | <b>250</b> |
| <i>Peter Neu</i>                                                                          |            |
| 18.1. Opis problemu .....                                                                 | 251        |
| 18.2. Postępowanie .....                                                                  | 252        |
| 18.2.1. Ocena rokowania .....                                                             | 254        |
| 18.2.2. Ocena niepożądanego wpływu leczenia .....                                         | 254        |
| 18.2.3. Negatywne następstwa wynikające z zaniechania leczenia .....                      | 256        |
| 18.2.4. Konsekwencje decyzji terapeutycznej .....                                         | 256        |
| <b>19. Agresja i deeskalacja .....</b>                                                    | <b>258</b> |
| <i>Peter Neu</i>                                                                          |            |
| 19.1. Czynniki ryzyka wynikające z agresywnego zachowania .....                           | 260        |
| 19.1.1. Ataki agresji w przeszłości .....                                                 | 260        |
| 19.1.2. Spożycie alkoholu .....                                                           | 260        |
| 19.1.3. Zaburzenia osobowości .....                                                       | 261        |
| 19.1.4. Objawy pozytywne (psychotyczne) .....                                             | 261        |

|                                                                                          |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 19.1.5. Płeć męska .....                                                                 | 262        |
| 19.1.6. Zaburzenia metabolizmu serotoniny .....                                          | 262        |
| 19.2. Środki zapobiegawcze wobec agresji .....                                           | 263        |
| 19.3. Postępowanie przy wybuchu agresji .....                                            | 267        |
| 19.4. Narzędzia do oceny zachowań agresywnych .....                                      | 268        |
| <b>20. Unieruchomienie .....</b>                                                         | <b>270</b> |
| <i>Peter Neu</i>                                                                         |            |
| 20.1. Przeprowadzenie unieruchomienia .....                                              | 272        |
| 20.2. Dokumentacja .....                                                                 | 277        |
| 20.3. Psychiczne obciążenie personelu .....                                              | 277        |
| 20.4. Pomoc innych służb. ....                                                           | 279        |
| <b>21. Struktury organizacyjne na oddziale zajmującym się<br/>objawami ostrymi .....</b> | <b>280</b> |
| <i>Peter Neu</i>                                                                         |            |
| 21.1. Zamknięte drzwi – wyzwanie dla pacjentów i personelu .....                         | 280        |
| 21.2. Palenie .....                                                                      | 282        |
| 21.3. Wyposażenie i zespół opieki medycznej .....                                        | 285        |
| <b>Skorowidz. ....</b>                                                                   | <b>291</b> |